

KICHIK MAKTAB YOSHDAGI O'QUVCHILARNING O'QISH TEZLIGINI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Kadirova La'lixon Sagdullaevna
Toshkent shahar Shayxontohur tumani
Xalqaro islom akademiyasi qoshidagi
«Ziyo-Zukko umumta'lim maktabi»
NTM boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida tushunib o'qish mahorati, tez o'qish texnikasi, o'qishning tezlanishini assimilyatsiya qilish, bo'g'in va unli tovushga e'tibor qaratishni rivojlantirish haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: o'qish texnikasini, ongli tushunish, tizimlilik, intonatsiya, vizual, eshitish analizatorlari.

KIRISH

Boshlang'ich ta'limning eng muhim vazifasi bolalarni o'qishga o'rgatishdir. Ushbu ko'nikma har bir o'quvchiga, birinchi navbatda, barcha o'quv fanlarini o'zlashtirish uchun umumiy ta'lim vositasi sifatida zarur. Shu bilan birga, boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish qobiliyatining holati talab qilinadigan darajadan sezilarli darajada orqada qolmoqda. Bu esa akademik ko'rsatkichlarga jiddiy ta'sir qiladi. Ko'pchilik o'quvchilarda o'qib o'rganishni kechikishining asosiy sababi boshlang'ich sinfda yaxshi o'qimaganliklari va o'qish qobiliyatining pastligidir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Tezo'qiydiganlarning 53 foizi "yaxshi" va "a'lo" o'qiydilar. Ammo amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab o'quvchilarni o'qish texnikasi past darajada, o'qish tezligi bolalarning imkoniyatlaridan ancha orqada qoladi. O'qish darslarida asosiy e'tibor o'qib tushunishga, fikrlashni va o'qish ravonligini rivojlantirishga qaratiladi.[3]

Agar teatr ilmoqdan boshlasa, unda bilim olish, o'qish qobiliyatidan boshlanadi.[2]. Yillar tajribasi shundan dalolat beradiki, agar bolalar boshlang'ich sinfda (100ta so'z daqiqada) o'qish qobiliyatiga ega bo'lsa, bolalar o'rta maktabda ("4" va "5" darajasida) yaxshi o'qishni davom ettira oladilar. O'qish texnikasi va ongli tushunishni oshirish uchun boshlang'ich sinf o'qituvchilari an'anaviy va noan'anaviy ish usullaridan foydalanishlari lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Kelajakda muvaffaqiyatli o'qishni ta'minlash uchun o'qish qobiliyatini rivojlantirish kerak. Asosiysi, istalgan vaqtda tizimlilik asosida har qandaysinfda ishlashni boshlash mumkin. Quyida ushbu usullarga misollar keltiramiz. To'rt yillik o'qish davomida o'qish mahoratini o'zgartirish usullari: birinchi navbatda so'z va

iborani (butun soʻzlar bilan oʻqish) ichida integral (sintetik) oʻqish texnikasini rivojlantirish va soʻzlarni jummalarga intonatsion ravishda birlashtirish usullari shakllantiriladi. Oʻqish tezligi (ravon oʻqish), oʻz-oʻzidan oʻqish mazmunini takrorlash bilan oshib boradi. Oʻquvchilar asta-sekin oqilona oʻqish texnikasini va oʻqishni tushunish, oʻqishning ortoepik va intonatsion normalarini, soʻzlar va jummalarni oʻqish, matnning turlarini (tanlab olish, tanishish, oʻrganish) oʻzlashtirish va aniq nutq vazifasiga muvofiq foydalanishi mumkin.

Oʻquvchilarda oʻqish koʻnikmalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, tushunib oʻqish mahoratini rivojlantirish, asosiy tushunchani umumlashtirish va taʼkidlash qobiliyatini rivojlantirish boʻyicha maqsadli ishlar olib borish zarur. Bunda oʻquvchilar ekspressiv oʻqish usullarini oʻrganadilar. Ogʻzaki nutqni takomillashtirish (tinglash va soʻzlash qobiliyati) oʻqishni oʻrganishga parallel ravishda amalga oshiriladi.

Oʻqish koʻnikmalarini rivojlantirish murakkab jarayon boʻlib, uning har bir bosqichida oʻqituvchi va oʻquvchilar oldida katta vazifalar turadi. Birinchi bosqich oʻquvchilarni soʻz, sanʼat asarini tinglashga va idrok qilishga oʻrgatiladi. Savodxonlik va darsdan tashqari oʻqishning birinchi darslaridan boshlab bolalarga ranglarini, tovushlarini, shakllarini oʻqiganlarini tasavvur qilishni oʻrgatiladi.

Ikkinchi bosqich- oʻquv faoliyati koʻnikmalarini shakllantirish. Bu "oʻqish" tushunchasini tor va keng maʼnoda assimilyatsiya qilishdir. Ushbu bosqichda muvaffaqiyatli ishlash uchun, soʻzlarni tahlil qilganda, har bir tovushning ostiga intonatsiya bilan soʻzlarni talaffuz qilishni oʻrgatiladi. Soʻzni oʻqish uchun harflarga qarash va tovushlarni ketma-ket nomlashi kerak.

Uchinchi bosqich-boʻgʻinlarni oʻqish. Oʻqishning tezlanishini assimilyatsiya qilish, boʻgʻin, unli tovushga eʼtibor qaratish osonlashadi. Badiiy oʻqishdagi har bir dars boʻgʻinli jadvallarni oʻqishdan boshlanadi.

Toʻrtinchi qadam-oʻqishni kuzatish. Soʻzning ovozli shaklini grafik shaklidan farqini aniqlash uchun oʻqituvchini sekin oʻqishni koʻz va barmoqlar bilan chiziq boʻylab kuzatishga oʻrgatiladi.

Beshinchi bosqich- bir vaqtning oʻzida pichirlash yoki baland ovozda talaffuz qilish bilan soʻz, chiziqqa qarash koʻnikmasini shakllantiriladi va mustahkamlanadi.

Oltinchi bosqich- ravon artikulyatsiya mahoratini shakllantirish. Ushbu oʻqish oʻqituvchiga bir vaqtning oʻzida matnga tayanib, dars uchun zarur boʻlgan tezlikda ravon artikulyatsiya mahoratini shakllantiriladi.

Yettinchi bosqich - bu oʻqishni nazorat qilish harakatlarining shakllanishi.

Ushbu bosqichga "eng yaxshi oʻquvchi" koʻproq hissa qoʻshadi.

Sakkizinchi bosqich - oʻqish va kitoblarga boʻlgan qiziqishni rivojlantirish. Bu oʻquvchilar uchun oʻqish koʻnikmalarini rivojlantirishning yakuniy bosqichidir.

Psixologlarning fikriga ko'ra, akademik ko'rsatkichlarga 200 dan ortiq omillar ta'sir qiladi. Ushbu omillar testlar, anketalar orqali aniqlanadi. 180 dan ortiq o'quvchilar tomonidan sinovdan o'tkazildi.[1] Bundan ma'lum bo'ldiki, 1-omil bu o'qish tezligi (maqbul sur'at: so'zlash tezligi daqiqada 120 dan 150 so'zgacha). Aynan shu tezlikda matni yaxshiroq anglashga erishiladi. Agar tezlik haddan tashqari oshirilsa - tushunish yomonlashadi, agar u pasaytirilsa- tushunish uchun o'quvchi 2 yoki 3 marta o'qishi kerak.

Tez o'qish texnikasini rivojlantirish o'quvchini matni tushunishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi ular:

- Tez o'qish namunasini namoyish qilish;
- Xotiralanish va qayta o'qish;
- Sinfdan tashqari o'qishni tashkil etish;
- Eng yaxshi kitobxon uchun tanlovlar o'tkazish;
- O'qish usullarini o'rgatish. Ushbu stimulyatorlar o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish omili hisoblanadi.

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa sifatida shuni ta'kidlash mumkinki, ushbu mashqlar ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. O'qish ko'nikmasini rivojlantirish o'quvchilarga ko'p vaqt va kuch sarflashni taqozo etadi. Matni to'g'ri, ifodali, ravon, ongli o'qish katta san'atdir. Ammo bu ko'nikmalarning barchasi kelajakda yosh o'quvchini o'qish jarayonidan zavqlanib, bugungi va ertangi kunga ishonch hosil qilishi uchun zarurdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. G.D.Boraznova. O'qishni o'rgatish texnikasi // "Pachatkovaya maktabi". 2014 yil. № 10. 36-38 tikish.
2. O.A Andreev. Tez o'qishni o'rganish. M.: "Universitet", 2012. 192 garov.
3. D.B.Elkonin. Bolalarni o'qishga qanday o'rgatish kerak: psixologik asarlar tanlovi. M.: nashriyot uyi "Amaliy psixologiya instituti", Voronej: NPO "Modek", 2017. 323-349 bet.